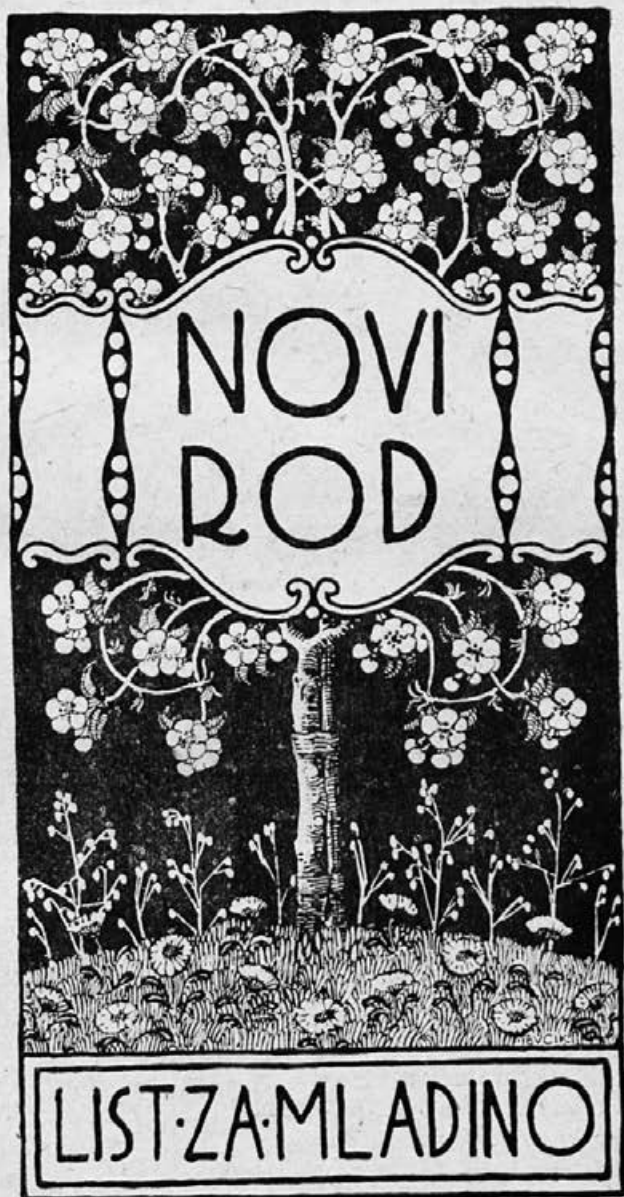

MAJ 1921

NOVI ROD IZHAJA 1. VSAKEGA MESECA TER STANE ZA VSE LETO 12 L, ZA POL LETA 6 L, ZA ČETRTO LETA 3 L. - POSAMEZNE ŠTEVILKE SO PO 1 L. - ODGOVORNI UREDNIK: JANKO SAMEC. - ILUSTRACIJE NARISAL: A. A. BUCIK. UREDNIŠTVO IN UPRAVNIŠTVO JE V TRSTU, ULICA RUGGERO MANNA ŠTEV. 20, I. N. - IZDAJA ZVEZA SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU. - TISKA TISKARNA „EDINOST“ V TRSTU. □

VSEBINA:

Čika - Jova - Gradnik: JOŽA PASE GOSKE.	
Pesem	Stran 65
Cv. Golar: ČRNA NOČ JE... Pesem . . .	Stran 65
Fr. Roš: PESEM LASTAVIČ. Pesem . . .	Stran 66
Fr. Roš: SKRJANČEK. Pesem	Stran 66
Fran Milčinski: ZGODBE KRALJEVIČA	
MARKA	Stran 67
SLIKA	Stran 68
E. Gangl: JUNAŠKA. Pesem	Stran 69
R. K.: IZ NAŠE ZGODOVINE. I.	Stran 70
SLIKA	Stran 73
Igo Grudén: NAŠ JOŽE. Pesem	Stran 73
V. Mazi: IGRAČE.	Stran 74
POUK IN ZABAVA	Stran 77
KOTIČEK MALIH	Stran 79

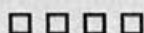
JOŽA PASE⁶ GOSKE.

SPESNIL ČIKA JOVA. POSLOVENIL ALOJZIJ GRADNIK.

Še šibak sem Joža mali,
goske so zato mi dali,
da jih čuvam v skrbi zvesti,
da se ne zgubé po cesti.

Če pa pojde vse po sreči
in če bom že Joža večji,
pasel bele bom ovčice,
pasel rjave bom telice.

Kar Bog da, vse meni prav je.
Če mi dal bo dobro zdravje,
bom dočakal, da v dobrave
gonil vole bom in krave.

ČRNA NOČ JE...

SPESNIL CVETKO GOLAR.

Črna noč je,
čez obpčje
rimska cesta
gre čez mesta.
Zvezde bele
so vesele
se objele;
in mežikajo,
glave stikajo,
hihitajo,

se smehljajo.
Kadar dete
drobno joče
in se kisa,
spati noče;
ko se dete
cmeri, kuja,
šibo majki
Bog ponuja.

PESEM LASTAVIC.

SPESNIL FRANJO ROŠ.

Že je pomlad in vračamo se spet
z daljnega tujega juga v vaše kraje
in pozdravljamo mesta, vasi in gaje,
lepi vaš svet, v zelenje, cvetje odet.

Bile smo tam, kjer večna pomlad cveti,
ali pozabiti nismo vas hotele,
morja, gore, zanke smo preletele,
da so vas našle trudne naše oči.

Zdaj smo pri vas in dihamo nove dni
in življenja se z vami veselimo.
Vsi smo prestali to trdo, mračno zimo
in smo doma; prostost nam v solncu cveti.

ŠKRJANČEK.

SPESNIL FRANJO ROŠ.

Deček: V zlatem žitu je žvrgolelo,
pa je naravnost v nebo poletelo
in je izginilo mojim očem.
Kaj je bilo, tega ne vem.

Mati: Bil je škrjanček, drobna ptica,
s pesmijo gre v nebo kot puščica.

Deček: Ali leti v nebeški raj
in ga nič več ni nazaj?

Mati: Pride kmalu nazaj, seveda,
samo malo v nebesa pogleda,
če nam odprt je sveti raj.
Jezus, Marija nam ga daj!

ZGODBE KRALJEVIČA MARKA. FR. MILČINSKI:

3. VILA RAVIJOJLA.

ad hladno vodo Dunava se dvigujejo bregovi Miroške planine in rastejo visoko v oblake. Ondu je kraljevala vila Ravijojla, zeleni logi so odmevali od prelesti nje-nega petja, vse vile široke planine so ji bile pokorne.

Ali lepše neg^o vili Ravijojli je donel glas vojvodi Milošu.

Jahal je vojvoda Miloš preko Miroške planine in pevalo mu je belo grlo pesem o davnih, slavnih junakih. Vrh goré so rajale bele vile, čule so pesem pa so ustavile kolo; prevzela jih je lepota njegovega glasu, zamaknjene so poslušale.

Le ne vila Ravijojla. Lahka kakor pero je zletela predenj in mu zastavila pot, da se je visoko vzel pod njim plahi vranec.

„Nehaj,“ je ukazala, „kraljica sem vil! Le moje vilinsko petje vladaj te planini! Da se še kdaj oglasiš in te čujem, ostrina moje puščice ti prekolje belo grlo, ti odseče glas, še ti prebode živo srce.“

Vojvodi Milošu je pesem utihnila, nem se je vrnil domov.

Pa se zgodi, da ga je zopet peljala pot preko visoke Miroške planine, pa mu je bil tovariš verni pobratim kraljevič Marko. Spored sta jahala svoja dobra konja, spored nosila bojno orožje.

Žarko solnce je gredo, kraljeviča Marka je lovil dremavec.

„Hajdi,“ je dejal, „brate moj vojvoda Miloš, daj, zapoj, da mi preženeš spanje, ki mi seda na težke veke!“

Vojvoda Miloš je odgovoril: „Kraljevič Marko, pobratim moj, rad bi peval tebi po želji, sebi veselje. Ali kraljuje v tej planini vila Ravijojla, ki ne trpi pevca poleg sebe, prepovedala mi je pesem v svojem kraljestvu.“

Kraljevič Marko se je nasmehnil: „Poj, brate, brez skrbi! Ne boj se vile, ne boj se nikogar, dokler ti jaha ob strani kraljevič Marko na vilinskem šarcu z buzdovanom šestopernim!“

In je bila Milošu silnejša vera v pobratima, nego briga za vilino prepoved in je začel pesem in jo pel o davnih, slavnih junakih.

Popeval je Miloš, poslušal je Marko in sta jahala svojo pot. Solnce je gredo, naslonil se je Marko sedlu na sprednji oblok, zastrl se mu trudne veke, varno ga je nosil zvesti šarec.

Popeval je Miloš, spaval je Marko. Pa je začula petje vila Ravijojla, sva-reče, grozeče se je oglasila pevcu.

Ali vojvoda Miloš kakor da ne sliši; daleč po planini se mu je razlegal silni glas in vabil iz kola vile.

Odpevala mu je vila Ravijojla, kosal se ji je glas z njegovim, ali zmagoval

Prva puščica je pevcu presekala belo grlo, druga mu je izpila junaško srce.

je vojvoda Miloš, bela kita vil je zapuščala svojo kraljico, da sledi za divno pesmijo pojočega junaka.

Vili Ravijojli je zavrela kri. Skokom je zletela vrh skale, napela lok, dve puščici hkratu je sprožila, prva je pevcu presekala belo grlo, druga mu izpila junaško srce.

Vojvoda Miloš je zaječal: „Joj, moja majka! Joj, pobratim Marko! Kaj sem ti pravil, zakaj me nisi slušal! Ubila me je vila!

Kakor bi trenil, se je iztrgal Marko iz sna in skočil raz konja. Objemal je šarca okoli vitkega vratu in mu govoril v uho in ga zaklinjal: „Šarec, moja desna roka, da mi dohitiš vilo Ravijojlo! S čistim srebrom te podkujem in suhim zlatom; uzdo dobiš, ves stolni Carigrad bi lahko kupil zanj, čuj me, šarec, dva draga kamena sta v njej, pri njenem svitu bi videlo dvanajst kovačev kovati dvanajst konj o polnoči, jaz kraljevič Marko pa večerjati večerjo; s svilo te pokrijem do kolen, izpod kolen do tal ti bodo zveneje zlate rese, grivo pa ti prepletem z drobnim biserjem. Da mi dohitiš vilo Ravijojlo! Ako ti pa vila uide, čuj me, šarec, moja desna roka, obe črni očesi ti iztaknem, slepega te pustim v gori, pa se bij od jele do jele: kakor tebi brez oči, tako meni brez pobratima!“

Šarec se je stresel in je zarezgetal: „Pritegni mi uzdo, drži se, kar se najboljše moreš, kakor zvezda preko jasnega neba da zletim preko zelene planine!“

Storil je kraljevič Marko po ukazu vilinskega konja. Pognal se je šarec v skok, po tri koplja navzgor, po štiri koplja naprej je pobiral daljino med seboj in vilo. Živ ogenj je sipal iz ust, moder plamen puhala iz nozdrvi, skoro je bil vrhu planine, vili Ravijojli za ledji.

Vila je čutila žgoči palež, plašna je prhnila nebu pod oblake.

Pa že je zavihtel kraljevič Marko buzdovan in mu dal zleteti. Strelj enak je šinil skozi vzduh, strelj enak je trenil vilo med pleča in ji potrl krili, da sta ji odrekli. Omahnila je vila in padla navzdol v zeleno travo.

Kakor klešče so jo prijeli kraljeviča Marka jekleni prsti. „Da te Bog ubije, vila, zakaj si mi ustrelila pobratima! Vrni život in zdravje junaku, vila, ako ti draga život in zdravje!“

Vili Ravijojli sta bila uklonjena moč in ponos. Prosila je kakor bi prosila Boga: „Kraljevič Marko, odnehaj, izpusti me živo, da krenem po planini, naberem sedem vrst bilja, sedem vrst cvetja, leka ranam na junaku.“

Kraljevič Marko je odnehaj. Potrli krili nista dali vili, da mu uide, in se je žurila in je nabirala planinskega bilja, planinskega cvetja, vsakega sedem vrst, leka ranam na junaku, in se je gosto oglašala: „Skoro se vrnem, kraljevič Marko, ne misli, da ti ubegnem!“

In se je skoro vrnila in je lečila vojvodo Miloša in ni preteklo ure pol, že ga je izlečila, bolj belo mu je grlo nego prej, močnejši in milejši iz njega glas, bolj zdravo v junaku srce nego kdaj.

Pojoča sta odjahala pobratima svojo pot po Miroški planini.

Vila Ravijojla pa je tožila vilam družicam in jih učila: „Ne streljajte v gori junakov! Lahko naletite na kraljeviča Marka, vilinskega mu šarca, zlati mu šestoper. Toliko sem jadna od njih pretrpela, komaj sem si dušo otela v životu.“

JUNAŠKA.

SPESNIL E. GANGL.

Hajdi, bratec, brat in sestra
in možjé in pa žené;
družba nam sicer je pestra,
eno bije v nas srce!

Roko v roko, glavo h glavi,
in pogum zaveznik naš,
ljubi svoji očetnjavi
daj, kar moreš, kar imaš!

In oči hite v daljavo,
koder dan bodoči spi,
saj živi le, kar je pravo,
domovina naj živi!

IZ NAŠE ZGODOVINE. SPISAL R. K. ○○○○○○○○○○○○○○○○○

I.

KRALJ SAMO IN VOJVODA VALUK.

radomovina slovanskega naroda je bila zapadna ruska nižina, kjer so prebivali naši predniki ob Visli in Volgi, ob Donu, Dnjestru in Dnjepru ter segali na severu do Baltiškega morja. Že zgodaj so se začeli seliti proti zapadu in jugu, prekoračili so na zapadu reko Labo in prišli na jugu na Balkanski polotok, odkoder so prodrli ob koncu šestega stoletja do izvirov Soče, Save in Drave ter dospeli do obali Jadranskega morja.

Najzapadnejši del Jugoslovenov je obdržal do današnjih časov svoje staro narodno ime, ime Slovencev. Bili so bojevit narod, ki je pri osvojitvi svoje nove domovine rušil prej cvetoča rimska mesta, razpršil ter zatrl številne narode, ki so prej po nji živeli. Bili so tako mogočni in ponosni, da so se lahko hvalili proti svojim sovražnikom: „Kdo izmed ljudi, ki jih obsevajo solnčni žarki, je tako močan, da bi nas premagal? Navajeni smo, da si lastimo tuje zemlje, ne pa da bi si drugi osvojili našo. Taka bode naša navada, dokler bode kaj boja in kaj mečev.“

In vendar so tudi oni morali upogniti svoj tilnik pod tujčev jarem. Stara, vseh nesreč in vseh neuspehov kriva napaka Slovanov je bila njih needinost in nesložnost. Ta greh se je nad njimi kruto maščeval. Prišli so pod oblast divjih Obrov, ki so bili prihrumeli iz azijskih step v našo domovino, izkoristili neslogo naših prednikov in jih prisilili, da so se morali zanje vojskovati, zanje polja obdelovati in jim davke plačevati. Približno petdeset let so tedaj morali naši pradedje živeti suženjsko življenje pod svojimi tlačitelji.

Ko pa je doseglo zatiranje svoj višek, so se spomnili naši predniki onih slavnih dni zlate svobode, ki so jo nekoč vživali. Zahrepeneli so po nji, pozabili so na svoje medsebojne spore in prepire, v dušah jim je oživel prepričanje, da morajo žrtvovati življenje in imetje, ako si jo hočejo priboriti. Vedeli so, da je bolje zanje, ležati mrtvi v črni zemlji, kot da bi živi še nadalje nosili sramotno, težko breme suženjstva. Dvignili so se kot en mož zoper svoje zatiralce. Leta 623. se jim je posrečilo, da so svoje sovražnike popolnoma premagali, izgnali jih iz domovine, in našo zemljo so zopet obsevali zlati žarki blagodejne svobode.

V tem boju za svobodo se je najbolj odlikoval mož slovanskega rodu, po imenu Samo. Bil je najbrže sam povzročitelj in glasnik upora proti tujcem, ki je kot trgovec hodil od sela do sela in navduševal svoj narod za sveto vojno osvobojenja. Ko so spoznali združeni Slovani njegovo

hrabrost in njegov veliki duh, so ga po zmagi izvolili za svojega kralja. Kje je imel Samo središče svoje države, nam danes ni mogoče dognati! Najbrže je stoloval v lužiško-srbskem ozemlju v današnji Nemčiji, kjer je bil od njega odvisen tudi knez Drvan, vladar dela lužiških Srbov.

Zmagovite Slované pa je čakal že drug sovražnik. Nemcem ni bila po volji mogočna, svobodna država kralja Sama. Gospodariti so hoteli že takrat vsemu svetu, svobodnih in srečnih narodov poleg sebe niso hoteli videti in zato so jo skušali uničiti. Vendar brez pravega vzroka in povoda niso mogli vdreti v Samovo državo, zaradi tega so se poslužili zvižaje in zahrbtnosti. Najprej so poslali v slovansko zemljo nemške trgovce, ki so se kaj ošabno in oblastno ponašali, kakor da bi bili na svoji zemlji. Tega grdega obnašanja pa niso mogli samozavestni Slovani mirno prenašati. Razkačilo jih je tako, da so nekatere teh trgovcev pobili, a druge zapodili preko meje domov; njih blaga pa so se polastili.

Nemški kralj Dagobert je tedaj poslal k Samu svojega poslanca Siharija, ki naj bi zahteval zadoščenja za ubite trgovce in odškodnino za ugrabljeno blago. Samo ni hotel ničesar slišati o poslancu, niti sprejeti ga ni hotel. Tedaj se je Siharij preoblekel v slovansko narodno nošo in prišel tako neopažen na dvor kralja Sama, kjer je vse povedal, kar se mu je bilo naročilo. Samo mu je odgovoril:

„Dobro, postavi naj se sodišče, v katerem bosta zastopani obe stranki, Nemci in Slovani, in to sodišče naj razsodi po pravici. Ako je moje ljudstvo kaj zakrivilo, tedaj bom krivce strogo kaznoval in kralj Dagobert dobi zadoščenje, katerega si želi. Ako se bo pa izkazala krivda nemških trgovcev, tedaj zahtevam tudi jaz od kralja Dagoberta, da dá tudi mojemu narodu primerno zadoščenje.“

Siharij pa mu je zelo neprevidno in preteče odvrnil:

„Ti in tvoje ljudstvo morata biti povsem pokorna kralju Dagobertu!“

Samo je bil že nekoliko razžaljen, vendar se ni hotel še prenagli in je mirno rekel:

„Biti hočem vdan Dagobertu, ako bo živel z menoj kot prijatelj.“

Siharij pa se je ošabno postavil:

„Ni mogoče, da bi živeli kristjani s poganskimi psi v prijateljstvu.“

Nato mu je Samo zagrozil:

„Ako ste vi božji služabniki, mi pa božji psi, smemo vas raztrgati s svojimi zobmi, ker se tako obnašate proti svojemu Bogu.“

Dvorjani so hitro odpeljali Siharija izpred Samovega obličja, ker so se bali, da bi se Samo v svoji upravičeni jezi ne pregrešil nad poslancem, ki je bil po takratnih običajih nedotakljiv.

Na poročilo svojega poslanca je sklenil kralj Dagobert, da nabere veliko

vojsko, ki bi od treh strani napadla Samovo državo. Pozval je tudi nemške Langobarde, ki so prebivali v Gorenji Italiji in mejili ob Slovence, da se vzdignejo zoper Slovane. Nastal je velik boj, ki je divjal skoro na celi zapadni meji Slovanstva. Na severu in jugu so bili sicer Slovani premagani, ker je Samo tja poslal le malo čet. Glavno armado hrabrih Slovanov pa je zbral pri Vogastigradu*), kjer je leta 631. v trodnevni bitki popolnoma premagal kralja Dagoberta, ki je moral nazadnje zapustiti svoj tabor in vse drugo, kar je imel pri sebi ter je bil prisiljen bežati v svojo domovino. Odslej ni prestopila več tuja vojska mej Samove države, dokler je ta živel, pač pa so začeli napadati Slovani nemške pokrajine.

Vojni zaveznik kralja sama v boju proti Obrom in proti Nemcem je bil vojvoda Valuk, vladar karantanske Slovenije, ki je takrat obsegala razun Koroške tudi Kranjsko, velik del Primorske, Štajersko, del Tirolske, Solnograške, Gorenje in Dolenje Avstrije.

Vojvoda Valuk je prvi slovenski vladar, ki ga pozna zgodovina. Središče njegove države je bilo na današnjem Koroškem na Gosposvetskem polju. Ob tem polju se je dvigala na holmu vojvodska prestolnica, Krnski grad. Pod njim pa je stal najsvetejši spomenik našega naroda, knežji kamen. Ta je bil sestavljen iz dela korintskega stebra, ki so ga bili Slovenci izkopali iz razvalin starega rimskega mesta Virunum, nahajajočega se nekdanj na Gosposvetskem polju, in iz okrogle kamenite, na sredi vzdolbene plošče, postavljene na imenovani steber. Tu na tem knežjem kamenu je slovenski kmet v imenu naroda slovesno ustoličil novega vladarja in mu prostovoljno predal vso oblast v državi. Dokler ga slovenski svobodni kmet ni pripoznal za vladarja, ni mogel novi vojvoda izvrševati svojih vladarskih poslov. Na tem kamenu stoječ, je potem vojvoda obljubil, da bo spoštoval pravico in zakon, ščitil vdove in sirote, in s svojim mečem v roki mahajoč na vse strani sveta je slovesno prisegel, da bo branil domovino pred vsakim sovražnikom, naj pride od vzhoda ali zapada, od severa ali juga.

Samo je umrl leta 658. Imel je 12 žen slovanskega rodu, ki so mu rodile 22 sinov in 15 hčera. Ali nobeden sinov ni bil tako silnega duha, kot je bil oče. Vsled tega je po Samovi smrti mogočna država razpadla v posamezne dele. Slovenci niso bili več zavezniki Samovih dedičev, pač so si še obdržali svojo neodvisnost.

* Danes ne moremo več določiti lege tega kraja.

NAŠ JOŽE.

SPESNIL IGO GRUDEN.

Kupil Jožek je piščalko
tam na semnju v Kurji vasi,
da nam bo zapiskal malko,
da veseli bomo včasí.

Šel je danes ven na polje,
da se v piskanju izuri ;
da bo piskal kar najbolje,
vadi se dve celi uri.

Vadi, skače, rakom piska,
piska žabi v plitvi mlaki :
žaba se za trebuh stiska ;
škarje so sklenili raki —
brez ušes poslušajo,
se smejati skušajo...

IGRAČE. SPISAL VILKO MAZI. ○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○○

Majda je prišla iz šole. Na dolgem mostovžu je zagledala neznanega gospoda, ki je stal pred veliko starinsko podobo in držal v rokah prazen nahrbtnik.

„Dober dan!“ je pozdravila.

Gospod se je ozrl na sloko deklico in odzdravil:

„Bog daj, punčka, Bog daj!“

Usta so se mu bila razmaknila v prisiljen nasmeh, ki se je še otroku zdel mrzel.

Majda je pogledala v kuhinjo, ali nikogar ni bilo tam, ne matere ne služkinje. V nekem loncu je kipela juha, privzdigovala pokrov in se med šumnim cvrčanjem razlivala po štedilniku. Tudi v obednici ni bilo nikogar.

Ko se je vrnila na mostovž, da bi šla pogledat še po drugih sobah, se je zopet okrenil tujec ob tiste starinske podobe in še bolj mrzel se ji je zdel njegov nasmeh. Zbežala je k sosednim vratom in jih zaloputnila za sabo.

Takrat sta se vrnila iz podstrešja mati in služkinja s kopo starih in zaprašenih igráč v naročju. Položili sta vso šaro na mizo. Služkinja je stopila po cunjo, da bi obrisala igráč, mati pa si je otepala prah raz obleko in se je hitela opravičevati.

„Ne vem, če bo še kaj za rabo; staro in polomljeno je.“

Gospod pa se je nerodno priklanjal in zagotavljal:

„Najlepša hvala, gospa! Vse, vse bo dobro za moje otroke, prav vse. Pa kako jih bom razveselil! Saj veste, rad bi jim kupil to in ono. Težko mi je, ker nimajo, kar bi radi. Saj niso razvajeni, ampak otrok je otrok in si ne da dopovedati, da je kruh potrebnejši od igráč. Naše plače pa so v teh časih komaj za kruh...“

Majda je odprla vrata, ki jih je bila prej zaloputnila in ko je zagledala mater, je stekla k njej.

„Kaj si že doma, Majda?“ se je začudila mati, ki je vedela, da se otrok vrne ob torkih šele opoldne, zdaj pa še enajst ni bila.

Kakor da ni slišala materinega vprašanja, je Majda začudeno pogledala na igráč, ki jih je brisala služkinja in na tujca, ki je čakal tam ob mizi z odprtim nahrbtnikom.

„Kaj pa boš z igráčami, mama?“ je strahoma vprašala.

„Ta-le gospod jih bo nesel svojim otrokom.“ In ko je mati videla, da so se Majdi mahoma zasolzile oči, je še pristavila: „Veš, Majda, ta gospod ima doma tako majhne otročičke, da še ne hodijo v šolo.“

Majda je klavrno gledala po igráčah in stiskala ustnice. V sramežljivosti je zadrževala bridkost, ki ji je vstajala iz srca in siloma iskala solz in joka. Rekla pa je le z jokavim glasom:

„Saj so moje igráč.“

Mati jo je hotela pregovoriti:

„Tako velika si že. V tretji razred hodiš, kaj bi ti te stare, polomljene igrače! Ali te ni sram, Majda?“

„Ne dam jih, ne!“ je ugovarjala.

Gospod se je iz zadrege sklonil k deklici, da bi jo pobožal in se ji prikupil, ali ona se mu je umaknila in je še trdneje sklenila, da ne dá igrač.

„Majda, Majda!“ je svarila mati, „zakaj si tako trmasta? Dve leti se je že valjala ta ropotija v podstrešju in nikoli ti ni prišlo na misel, da bi si jo šla iskat. Nikoli bi je ne pogrešala, da je nisi zdaj zopet zagledala.“

Majda je pogledala na mizo in se obotavljala:

„Punčke ne dam — posteljce tudi ne dam — štedilnika tudi ne...“

„Zakaj ne daš?“ je silila mati, ki ji je bila že zoprna taka upornost.

Majda pa ni dala odgovora in je užaljena pogledovala na tujca, ki je že nastavlil nahrbtnik, da bi pograbil vanj igrače.

Par trenutkov se ni zganil nihče. Služkinja, ki je baš obrisala poslednjo igračko, neko sukнено žogo, se je naslonila na steno in je radovedno pričakovala, kako se bo končal ta prizor.

Mahoma pa je segla mati z obema rokama v tisto pisano kopico in igrače so izginile vse do zadnje v tujev nahrbtnik.

Ko je Majda to videla, so ji spolzile solze po ozkih licih. Obrnila se je vstran in ko je čutila, da ne more več zadrževati joka, je stopila v sosedno sobo.

Nikoli ji niso bile tiste igrače tako ljube kakor zdaj, ko jih je videla poslednjikrat. Zdelo se ji je, da jih vidi tam na mizi žive in da ji sleherna hoče povedati besedo sedemkrat žalostno. Zdelo se ji je, da ima tista punčka z odlomljeno nogo sklenjene roke, ki prosijo pomoči in rešitve.

Pa si je očitala nemarnost, da je pustila vse te dragocene stvari tako dolgo v podstrešnem prahu in da je zato morda sama kriva te strašne izgube. In je zaplakala v silni žalosti.

Gospod, ki se je bil že napravil k odhodu, pa je zaslišal Majdino ječanje; premislil se je, segel v nahrbtnik in dejal materi:

„Bolje bo, gospa, da ne žalim otroka.“ In je postavil na mizo punčko, posteljco in štedilnik. „Za moje malčke bodo zadostovale tudi druge igračke. Zmerom bi mi bilo hudo, če bi videl, da se veselijo moji otroci nad igračami, ki jih kličejo odnekod užaljene otroške solze.“

„Ne, ne, gospod Prevec, saj ni tako hudo,“ je zatrjevala gospa. „Se bo že potolažila in pozabila. Malo trmasta je, kajpa. Naj se le izjoka, jutri ne bo več vedela o tem. Kar brez skrbi odnesite vse skupaj.“

„Nikakor ne, gospa! Rajši ne vzamem ničesar. Tudi otrok ima svoje pravice. Čakajte,“ se je odločil, „stopil bom sam k njej in uverjen sem, da se bova prav lepo pobotala.“

Pobral je, kar je bil že položil na mizo in je stopil v sobo, mati in služkinja pa sta odšli v kuhinjo.

Majda je slonela ob oknu, obraz si je zakrila z drobnimi rokami in je komaj slišno stokala. V duhu je videla, kako so se ji začele kakor iz neke megle prikazovati igrače druga za drugo. Tako lepe so bile, tako svetle in prijazne, kakor še nikoli poprej, tako prazniške in zale so bile, da ni videla takih nikoli v nobeni izložbi. Pa so jo pozdravljale in se ji smehljale ... Zagledala se je v ta prizor tako, da niti čula ni, kdaj so se odprla vrata in se ji je približal gospod z nahrbtnikom.

Ko je izložil igrače na tla, jo je prijel za roko.

„Majda!“

Stresla se je po vsem životu, ko ga je zagledala in v tistem trenutku je hotela pobegniti. Ko pa je zapazila igrače, se je sklonila k njim in jih zgrabila k sebi.

„Le obdrži si jih, Majda! Ničesar nečem po sili. Sprejemem za moje malčke samo to, kar mi sama daš.“

Še z objokanimi očmi ga je pogledala in se ji ni zdel več tako grd.

Počasi je prestavljala igrače, kakor da je premišljala, ali bi dala katero ali nobene. Pa ga je zopet pogledala in je vprašala:

„Ali so kaj lepi vaši otroci?“

Gospodu Prevcu je šlo skoro na smeh, toda zatajil ga je in se je samo namuznil:

„Le pogledat jih pridi, pa boš videla, da ti bodo všeč.“

„Ali se znajo lepo igrati?“

„Pa še kako lepo!“

„Da ne bodo razbili in polomili igračk?“

„Ne boj se, Majda; zelo bodo pazili nanje.“

„Kakšna imena pa imajo vaši otroci?“

„Fantek je Borut, deklici sta pa Vlasta in Mila.“

„Dve deklici imate?“

„Da, dve.“

In je začela odbirati. Najprej mu je dala tiste igrače, ki so se ji zdele manj vredne, potem pa po vrsti še druge. Samo pri punčki, ki je ostala zadnja, se je nekaj časa pomišljala, naposled pa je dejala:

„Tudi punčko dam, toda razbiti je ne smejo. Naj se samo deklici igrata z njo.“

Sama je vložila igrače v nahrbtnik in ko je gospod Prevec odhajal, mu je še v vratih naročila:

„Pa morajo res paziti na igrače. Na punčko pa še posebno.“

IZ ČEBELARSTVA.

Med najzanimivejše živalce spadajo gotovo čebele. Le opazuj te pridne žuželke pri delu! Kako ti hitijo po cvetju, srkajoč iz cvetnih čašic cvetlični nektar, ki se spremeni v čebelnem želodčku v ono sladko tekočino, ki ji ne najdemo zlepa primere. Že sveto pismo pravi o obljubljeni deželi, da se tam pretakata med in mleko, s čemer hoče opisati višek sladkosti in dobrot.

Čebela pa ne nabira po cvetju samo medu, ampak na njenih nožicah opaziš pogosto nekake kepice, večkrat prav žive barve. Tudi te kepice dobe na cvetju, a to ni med kot mnogi ljudje mislijo, ampak cvetni prah, s katerim so posuti cvetni prašniki. Ta prah je čebelam nekaka „mokica“. Iz medu in tega cvetnega prahu naredo čebele nekako „kašo“, ki je v hrano mladi zalegi. Pa tudi pri stavbi satja porabijo nekaj te „mokice“.

Pri nabiranju cvetnega prahu vrše čebele nevede še neko drugo, preimenitno nalogo. S prenašanjem cvetnega prahu iz enega cveta v drugi oplojavajo cvetje, da rodi sad. Učenjaki so dokazali, da bi mnogo človeštvu zelo koristnih rastlin izginilo z zemeljskega površja, ako bi ne bilo žuželk, med katerimi je v tem oziru najimenitnejša čebela. Kako hvaležnost smo tedaj že iz tega vzroka dolžni tem hudobnim „muhicam“!

Življenje čebel je tako zanimivo, da se človek, ki se je začel temeljito baviti z njimi, nikdar ne naveliča opazovati to čudo narave.

Poleg tega je v njih delovanju toliko globokih skrivnosti, da jim celo veliki učenjaki niso še prišli do dna.

Kdor se enkrat loti čebelarstva in se po globi vanje, ne opusti več tega opravila, tako privlačno silo ima. Zraven vsega tega je umno čebelarstvo tudi zelo dobičkanosno. Mnogi ljudje se preživljajo s to — zabavo.

Slovenci so bili že v davnih časih slavni čebelarji. Živeči v prosti naravi kot poljedelski narod, so imeli dovolj prilike opazovati skrivnostno ravnanje teh živalic. Stare listine omenjajo, da so morali dajati naši predniki svojim gospodarjem — graščakom — z drugimi pridelki tudi med. To je dokaz, da so se pridno pečali z čebelorejo. Čebelna vrsta iz naših krajev je po vsem svetu znana, ker ima prednosti pred tujimi vrstami.

Zanimivo je tudi to, da so naši ljudje učili druge mogočnejše narode umnega čebelarstva. Tak mož je bil na primer Anton Janša iz Breznice na Kranjskem, priprost kmetijski človek, pa tako razumen čebelar, da ga je takratna cesarica Marija Terezija poklicala na Dunaj, kjer je kot cesarski čebelar učil druge kako se ravna s temi „muhami“. Česar niso vedeli učeni naravoznanci, to je pojasnjeval preprost človek, ki je imel bistro oko in od mladosti odprto srce za naravo. - Prišel je pri teh učenjakih celo v zamero, ko jim je natančno dokazal, da na primer trot nima tako ustvarjenih telesnih delov, da bi lahko kaj donašal. Naravoznanci so namreč trdili, da prinaša trot čebelam vodo.

Janša je tudi napisal svoje izkušnje iz čebelarstva v imenitnih knjigah, ki imajo še dandanes stalno vrednost v čebelarški stroki.

PIJANČEVANJE V SREDNJEM VEKU.

Naš največji škodljivec alkohol, je že pred 600 leti delal škodo po naši deželi. Kako zahrbtn in nevaren naš sovražnik je pijančevanje, niso vedeli in hoteli verjeti naši pradedi prav tako, kakor ne vedo in nočejo verjeti danes prijatelji opojnih pijač.

Oglejski patrijarh Bertrand si je v XIV. stoletju mnogo prizadeval, da bi odpravil pijančevanje in druge škodljive razvade svojih podložnikov. Ker je pa bilo takrat ljudstvo bolj nevedno in podivjano kot danes, je imel najbrže še manj vspaha, kot ga imajo oni, ki svarijo danes pred vživanjem škodljivih alkoholnih pijač. M.

KRIŽARSKA VOJNA PROTI MALIKOVALCEM V KOBARIDU.

Dokler so bili naši pradedi pogani, so častili svoje bogove, kakor drugi poganski narodi, pod lipami in hrasti, in pri studenčih. Za tako bogočastje je bil zelo pripraven kraj Kobarid, ki leži ob gorenji Soči. Tam izvira mnogo studencev izpod hribčka sv. Antona. In res so molili tamkajšnji Slovenci še v XIV. stoletju, to je pred 600 leti, neko drevo in studenec pod njim.

Proti tem malikovalcem je začel 1. 1331 pridigovati križarsko vojno Frančišek de Clugia, ki je bil verski inkvizitor za Beneško in Furlansko. Pod njegovim vodstvom se je vzdignila zbrana vojska iz Čedadada in prišla v Kobarid. Tam je posekala drevo in zamašila studenec ter tako izruvala ostanek stare poganske vere.

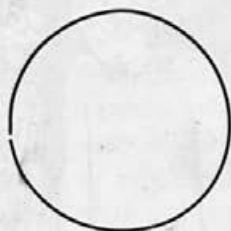
Ta dogodek nam priča, kako trdovratno so se držali naši pradedi vere svojih očetov in starih običajev. Nad 600 let so že širili med njimi Kristusove nauke duhovniki iz Čedadada in Ogleja, pa vendar so se še našli malikovalci celo ob predelski cesti, ki je držala že takrat skozi Kobarid, in je bila ena izmed najvažnejših cest v deželi.

Po 8. Rutarju spisal Marko Simonov.

„POTUJOČI ŠOLARJI.“

V drugi polovici XIV. stoletja in XV. stoletju so prišli z Nemškega in se klatili po naši deželi selearji, katere so imenovali ljudje „potujoče šolarje.“ Ti so ljudem prerovali, jim čarali in jih učili različnih vraž. Njihovo delo ni bilo težko, ker je bilo takrat med ljudstvom še mnogo prazne vere. M.

UGANI, ČE ZNAŠ!

Mati ima 8 otrok. Nekega dne postavi na mizo lep hleb belega kruha, ki ima obliko kroga, in reče: „Vaš je in smete ga jesti; razdelite ga na osem kosov pa tako, da ga le trikrat prerežete!“ — Kako so si otroci kruh razdelili?

UGANKE.

Priobčil Fr. L.

1.

Štirje bratci se podijo,
— dva in dva sta vedno vštric —
dva počasnejših nožic,
pa se nikdar ne ulovijo.

2.

Bela lica, črna lica,
pa sta bratec in sestra.
Vedno skupaj se držita
pa drug drugega podita.

3.

Nikdar se sicer ne laže,
a če knjigo predenj deneš,
ti narobe črke kaže.

Rešitev ugank v 4. številki.

Računska naloga :

15	15	15	15	15
15	8	3	4	15
15	1	5	9	15
15	6	7	2	15
15	15	15	15	15

Uganke :

1. trta, grozd in vino ; 2. ura ; 3. prerok Elija in Adam.

* * *

O POSTANKU CERKVE SV. ANTONA PRI KOBARIDU.

Pred več sto leti se je izgubil neki človek iz vasi Ravne nad Kobaridom. Nihče ni vedel, kam je izginil. Črez dolgo let se oglasi in piše na svoj dom, naj pride kdo izmed njegovih rojakov do njega v Benetke, da izroči domačim veliko vsoto denarja. V tistih časih ljudje povečini še niso znali čitati. Zato nese dedič pismo v Kobarid in ga da nekemu možu, da bi ga prebral. Ko oni pismo prebere, vidi, da se obeta velika dedščina. Zato začne lastnika nagovarjati: „Daj meni tisto pismo! Grem pa jaz v Benetke k vašemu stricu. Zakaj v Benetkah so Lahi in laški ne znaš ne čitati ne govoriti. Tudi po morju se ne znaš voziti.“

Pogodila sta se za nekaj denarja in mož iz Ravní mu izroči pismo. Kobaridski mož se hitro napravi in odpotuje v Benetke. Tam poišče dotičnega gospoda strica, predstavi se mu in mu izroči pismo. Gospod reče: „Dobrodošli, a vi niste pravi.“ Kobaridec pa mu sladko razloži, da sta se s pravim dedičim doma tako domenila, ker oni ni hotel iti na tako dolgo pot v Benetke. Gospod pravi nato: „To mi je prav. Ker imate pismo v rokah, izročim denar vam.“

Poslovila sta se in Kobaridec se je napotil proti domu. Ko je bil že skoro doma, na Dolgem pod Koločevom, ga napadejo razbojniki. V veliki stiski in nevarnosti je klical svetega Antona na pomoč. Obljubil je, da sezida cerkev njemu na čast, ako se reši. Posrečilo se mu je uiti razbojnikom.

Kobaridec je obljubo izpolnil in sezidal cerkev, ki še dandanes stoji.

Zapisala Koren Angela iz Drežnice.

TRIJE BRATJE.

Nekdaj so živeli trije bratje, ki so se lepo ljubili med seboj. Zmenijo se, da se gredo učiti laškega jezika. Prvi gre najstarejši. Hodil je doli po Laškem in slišal iz neke hiše besedico „si“ (da). Šel je domov in rekel: „Jaz znam laško“. — Šel je drugi brat in je ravnotako slišal iz neke hiše besedi „per soldi“ (za denar) in je šel domov. Napotil se je tretji brat po svetu ter slišal besedo „ragione“ (vzrok, pravo) in šel domov. Potem so šli skupaj in prišli v neko mesto. Tam najdejo ubitega človeka. Prišli so orožniki in vprašali: „Ali ste ga vi ubili?“ Prvi brat je rekel „si“, drugi je rekel „per soldi“ in tretji je rekel „ragione“. In orožniki so peljali vse tri v ječo. Zapisal Mirko Rakušček iz Drežnice.

PRIPOVEDKA O KLOBASICI.

Nekoč sta živela mož in žena v lepi zastopnosti. Kar pristopi k njima angel in reče: „Tri prošnje vama izpolnim; tri dni časa pa imata za premišljevanje.“ Nato angel odide.

Ko mož in žena tako premišljujeta, sta potekla že dva dneva. Zvečer zadnjega dne skuha žena za večerjo krompir v olupkih. Kar reče žena možu: „Da bi bila vmes vsaj ena klobasica!“ In glej: klobasica prfeti iz dimnika. Mož ves nejevoljen, da je že ena prošnja uslišana, reče ženi: „Da bi se ti prijel na nosu!“ In glej: klobasica že visi ženi na nosu. Tako je bila uslišana že druga prošnja. A za tretjo prošnjo, sta morala šele prositi, da je klobasica ženi odpadla od nosa.

Tako sta imela mož in žena za tri prošnje samo eno klobasico. Zapisala Sovdat Angela iz derskega.

VRNITEV V DOMOVINO.

Leta 1916. smo morali bežati iz drage domačije v neljubo in neznano tujino. Skoraj dve leti smo se potikali po neznanih krajih, med tujimi ljudmi. Ker so bili ljudje surovi, smo se zelo težko preživili. Po končani vojni smo se veseli vračali v rojstni kraj. Dne 4. aprila 1918. smo zapustili naše begunsko zavetišče na Dobrovi pri Ljubljani. Zvečer smo se odpeljali. Vožnja v vlaku ni bila prijetna, a tolažili smo se s tem, da kmalu dospemo v domačo vas. Drugi dan, 5. aprila, smo prišli na postajo v Rubije. Izstopili smo iz vlaka in se napolili proti domu. Tuptam smo videli mnogo križev, ki so nam pričali, da tam počivajo padli vojaki. Srce nam je krvavelo ob misli na brata, ki počiva v mrzli ruski zemlji. Pričakovali smo, da ga bodemo sedaj zopet videli. Ali kruta smrt ga nam je ugrabila. Veselili pa smo se tudi, da bodemo prebivali na rodni grudi. Ko pa smo dospeli do doma, se je naše veselje spremenilo v žalost. Zastonj išče naše oko prej tako lepe domove. Naša rodna hiša je vsa v razvalinah. Tudi lepa romarska cerkev na Gradu je popolna razvalina. Le zvonik stoji postrani in žalostno gleda po naših porušenihi demovih. Gospod župan nam je dovolil, da lahko stanujemo za silo v njegovi, le deloma ohranjeni hiši. Kmalu nato smo si napravili leseno barako, kjer še danes prebivamo. Cerkev, šola, župnišče, usnjarske tovarne, vse hiše in zgradbe so bile v ruševinah. Najbolj žalostno pa je bilo pri mostu čez Vipavo na državni cesti Trst-Gorica. Vse skalovje, vse železje in hrastove grede so bile v reki in s čolničkom so nas vozili iz Dolenjega v Gorrenji Miren. Danes je zopet zgrajen ta most in avtomobili dirjajo po njem. Mnogo hiš je že na novo zidanih. Med prvimi so bile: naša šola, Občinski dom, Čevljarška zadruga i. t. d. A najbolj vesela bom, ko bode napravljena domača hiša.

Rožič Kristina iz Mirna.

HROŠČEVO LETO.

Grgič Viktor iz Komna.

Kje je že tisti čas, ko sem stresel letos prvega hrošča! Šel sem z bratcem Vilkom na našo njivo pri Jablancu. Bilo je proti koncu sušca. Popje je bilo tu in tam že napeto, tudi prva zelén se je že videla po

dolinah, a lipe in hrasti, koder se rujavi hrošč najrajše muči, so še popolnoma spali. Ničesar nisem pričakoval, ko sem stresel drevo. A vendar — čok! Ozrem se po tleh in ga zagledam. Z nožicami, stisnjenimi k telescu, leži rujavi hrošč na poti. Vesel ga poberm in takoj ga nesem drugi dan pokazat v šolo. Pri prirodopisju nam je g. učitelj še isti dan razložil vso škodljivost rujavega hrošča. Priporočal nam je, naj jih pridno lovimo in uničujemo. Posebno pa letos, ko imamo hroščevo leto. Da ne delamo škode po polju, hodimo lovit hrošče po naših travnikih. Stavimo jih v zaprte posode, nekateri pa jih imajo v vrečicah. Ujete hrošče nosimo domov in jih trosimo kokošim. Nekaj dni se zanje prepirajo, a kmalu se jih prenajedó. Ko jih kokoši več ne marajo, jih parimo, da hitro poginejo, ker nam je g. učitelj prepovedal vsako mučenje živalic.

MOJ DOMAČI KRAJ.

Ali ni lepo v tej vasici, v tej dolinici, ki se zove sv. Lucija? Tu, kjer sem doma in kjer lahko opazujem bistre valove Soče in Idrijce? Kjer je temna globočina pod izrezanim skalovjem tako lepa, da mi gane srce! In kadar narasteta reki in stopita čez bregove in poplavita na okoli vse travnike in njive! In hribi, ki se ponosno dvigujejo k nebu in drevesa, ki mi dajejo lepo in prijetno senco ob poletnem času, kadar pritiska huda vročina!

Noče mi iz spomina tisti griček, ki je nekdanj stala na njem cerkvica, sezidana v čast Mariji Devici. Koliko in kolikokrat sem hodila po stezici, kjer so rastle v majniku prijetno duhteče šmarnice! Kje je danes ta kraj? Ni ga več. — Trume vojakov so ga pohodile in granate so ga izkopale. — Ubogi griček!

Kam mi hodijo sedaj spomin? V tiste lepe čase, ki smo jih nekoč preživeli v domačem kraju. In sedaj, po vrnitvi iz tujih dežel, gledam na razdejano vasico. Ne morem več spoznati krajev, ki so se mi pred petimi leti tako vtisnili v srce. Nobenega človeka ne poznam več; še komaj sem spoznala svoj rojstni kraj, po katerem sem v begunstvu tako hrepenela... Sedaj sem zopet v njem in ga ljubim ter ga ne bom zapustila nikdar več!

Skrť Helena iz Sv. Lucije
zdaj učenka v Tolminu.

